אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא היה אחד מהן משחק בקוביא ומלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית שכנגדו נשבע ונוטל היו שניהן חשודין חזרה השבועה למקומה דברי רבי יוסי רבי מאיר אומר יחלוקו והחנוני על פנקסו כיצד לא שיאמר לו כתוב על פנקסי שאתה חייב לי מאתים זוז אלא אומר לו תן לבני סאתים חטין תן לפועלי (א) סלע מעות הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין אמר בן ננס כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא אלא הוא נוטל שלא בשבועה והן נוטלין שלא בשבועה אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו אמר לו תן לי אותו דינר אמר לו נתתיו לך ונתתו באונפלי ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר אמר לו תן לי את הפירות אמר לו נתתים לך והולכתים לתוך ביתך ישבע חנוני רבי יהודה אומר כל שהפירות בידו ידו על העליונה אמר לשולחני תן לי בדינר מעות ונתן לו אמר לו תן לי את הדינר אמר לו נתתי לך ונתתו באונפלי ישבע בעל הבית נתן לו את הדינר אמר לו תן לי את המעות אמר לו נתתים לך והשלכת לתוך כיסך ישבע שולחני רבי יהודה אומר אין דרך שולחני ליתן איסר עד שיטול דינר כשם שאמרו הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה שבועה שלא פקדנו אבא ולא אמר לנו אבא שלא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע ר' יוחנן בן ברוקה אומר אפי' נולד הבן לאחר מיתת האב הרי זה נשבע ונוטל א"ר שמעון בן גמליאל אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע הוא נוטל שלא בשבועה ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובן הבית אמר לו מה אתה טועניני רצוני שתשבע לי חייב חלקו השותפין והאריסין אין יכול להשביעו נתגלגל לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל והשביעית משמטת את השבועה:

גמ' כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין מנלן דאמר קרא ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם לו שבועה: ואלו נשבעין ונוטלין כו': מאי שנא שכיר דתקינו ליה רבנן דמשתבע ושקיל אמר רב יהודה אמר שמואל הלכות גדולות שנו כאן הני הלכתא נינהו אלא אימא תקנות גדולות שנו כאן גדולות מכלל דאיכא קטנות אלא אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום כדי חייו משום כדי חייו דשכיר קנסינן ליה לבעל הבית בעל הבית גופיה ניחא ליה דמשתבע שכיר ושקיל כי היכי דאיתגרון ליה פועלין אדרבה שכיר ניחא ליה דלשתבע בעל הבית ונפקע כי היכי דליגריה בעל הבית בעה"ב על כורחיה אגר שכיר נמי על כורחיה מיתגר אלא בעה"ב טרוד בפועליו הוא וליתב ליה בלא שבועה כדי להפיס דעתו של בעה"ב וליתב ליה בעדים טריחא ליה מילתא וליתב ליה מעיקרא שניהן רוצין בהקפה

אי

אחת שבועת העדות כו'. בין שנחשד על שבועת העדות בין שנחשד על שבועת הפקדון שכפר ונשבע על שקר: **ואפי'.** נחשד על שבועת שוא שהוא רע לשמים עליה ולא לבריות אעפ"כ הוא נפסל על ידה לשבועה: **חזרה שבועה למקומה.** בגמ' (מז.) מפרש לה: **כיצד אלו ואלו באין.** לב"ד לישבע שבועת שוא מביניהם דלית בהו דלאו משקר: **ונתתו באנפילי.** תיק העשוי למעות: **ישבע בעל הבית.** (ב) * שבועת היסת: **כל שהפירות בידו ידו על העליונה.** ארישא פליג (פ)דקתני ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר ואתא רבי יהודה למימר אין צריך שבועה שאין דרך חנוני המוכר שלא בהקפה ליתן את הפירות עד שיקבל את הדינר: **מעות.** פרוטות של נחושת: **כשם שאמרו.** משנה היא במסכת כתובות (דף פז.) (ג) במוציאה שטר כתובתה ומודה שקבל' מקצתה וגמרא שאין לסמוך על שטר כתובתה ואם טוען בעל דנתקבלה כולה לא תפרע אלא בשבועה: **עד אחד מעידה כו' ומנכסים משועבדים ונפרעת שלא בפניו.** כולהו אכאם קיימי כשם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה כך היתומין לא יפרעו כו' ובגמרא (לקמן מח.) מוקי ביתומים מן היתומים: **נפרעת שלא בפניו.** שהלך בגט ממדינת הים: **שלא פקדנו אבא.** בשעת מיתה: **ששטר זה פרוע.** שלא אמר לנו קודם לכן: **שלא מצאנו בין שטרותיו.** שובר על שטר זה: **הרי זה נשבע.** שלא מצא שובר: **גמ' ולקח בעליו.** רישא דקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם ולקח בעליו את השבועה ולא ישלם הנתבע שום כלום: **הני הלכתא נינהו.** בתמיה וכי הלכה למשה מסיני הם: **ומשום כדי חייו כו'.** בתמיה: **כי היכי דליתגרו ליה פועלים.** שאם ישבע הוא ויפסידו פועלים לא ימצא עוד פועלים למלאכתו שיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועליו: **כי היכי דליגריה בעל הבית.** שלא יחשדוהו כתובע שכרו אחר שקבלו: **בעה"ב על כרחיה אגר.** פועלים כשהוא צריך להם: **שכיר נמי על כרחיה מיתגר.** שהוא צריך למזונות: **טרוד בפועליו הוא.** שנותן שכר לכמה פועלים וכסבור שנתן לזה: **וליתיב ליה בעדים.** יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועל אלא בעדים ולא יבא לידי שבועה: **וליתיב ליה מעיקרא.** ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן שחרית עד שלא יתחילו במלאכה ואם תבע לערב לא יטול כלום ולא תהא שם שבועה: **שניהם רוצים בהקפה.** בעה"ב פעמים שאין מצויות לו מעות שחרית ופועל שלא יוציא המעות עד הלילה לפרנסתו:

אי

גדולות מכלל דאיכא קטנות. תימה דלא דייק הכי בפרק השולח (גיטין דף לו.) דאמר רשב"ג תקנה גדולה התקינו שיהיו העדים מפרשין שמותיהן בגיטין כו' ובהגוזל קמא (ב"ק דף קג:) א"ר אליעזר בר צדוק תקנה גדולה התקינו שאם היתה הגזילה יתירה על הקרן כו' וי"ל דהתם קרי ליה גדולות לפי שהיה בה צורך גדול והכא דייק מדאמר שנו כאן: **עקרוה** רבנן שבועה מבעל הבית. אף על גב דכופר הכל פטור דלא נתקנה שבועת היסת עד בימי רב נחמן מ"מ על בעל הבית שייכא טפי ועוד דאפילו במודה במקצת שדיוה אשכיר: **בעל** הבית טרוד בפועליו. ולא פלוג בין פועל אחד ליש לו פועלים הרבה ובירושלמי קאמר עסקיו מרובין: **וניתב** ליה בלא שבועה. וא"ת ולא יהא ברי של בעל הבית אלא כאיני יודע והניחא למ"ד בהשואל (ב"מ דף לז:) ברי עדיף אלא למ"ד לאו ברי עדיף אמאי וי"ל דהוי כמנה לי בידך והלה אומר איני יודע אם החזרתיו לך דחייב לכ"ע כדמוכח בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיח.) וא"ת אכתי אמאי ניתיב ליה בלא שבועה וכי אי אפשר להיות בשום פעם שיהיה ברי שלו טוב דפעמים יהיה כדבריו דהא רבי יהודה לא מחייב אלא בהודאה במקצת וי"ל דנהי דרבי יהודה לא חשיב לגמרי כאיני יודע רבנן מיהא חשבי ליה כודאי שכח: **כדי** להפיס דעתו של בעל הבית. הכא ודאי שהוא עומד וצוח שפרע שייך תקנה כדי להפיס דעתו אבל בההיא דהגוזל בתרא (שם) דקאמר איני יודע אם החזרתיו לך אין צריך לתקן:

(כ' דבורים אלו שייכים לקמן ע"ב)

אפילו קצץ נמי. וא"ת והא ה"ל כאיני יודע אם גזלתיך דפטרי רב נחמן ורבי יוחנן בהגוזל בתרא (שם) ובהשואל (ב"מ דף לז:) וי"ל דהתם לא מודה מידי אבל הכא שמודה במקצת ה"ל כמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' וני' לא ידענא דאמרינן התם מתוך שאינו יכול לישבע משלם: **קציצה** ודאי מידכר דכירי אינשי. לא קאמר המע"ה ואי לא מייתי ראיה מפסיד אלא ישבע בעה"ב ויפסיד אומן כדאמר לקמן וא"ת ולישני ליה כגון ששכרו שלא בעדים ונאמן מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם כדאמרי' בסמוך וי"ל דשאני הכא דמודה במקצת לא היה יכול להעיז ולכפור הכל אי נמי דלקמן מוקי לה בשכרו בעדים דומיא דרישא:

אי

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' ב"ק קה: ד"ה אחד], ב) [עי' תוס' לקמן מו: ד"ה ואפי'], ג) [עיין פרש"י לקמן מו: דמפרש לכל המשנה דהכא עד סופה], ד) ב"מ ג:, ה) גי' הר"ן הוא נוטל בשבועה, ו) [עי' תוס' לקמן מח.], ז) [צ"ל נתן], ח) [עי' תוס' לקמן מח.], ט) כתובות פז. [ב"ב מב.], י) [לעיל מב: כתובות פז.], כ) [לקמן מז. מח. כתובות פח.], ל) ב"מ ב:, מ) [עי' תוס' לקמן מח:], נ) עי' פי' רש"י בגמ' דף מח:, ס) ב"ק קו., ע) ב"מ קיב:, פ) כדקתני כל"ל,

תורה אור השלם

א. שְׁבֻעַת יְיָ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם:

שמות כב י

הגהות הב"ח

(א) משנה תן לפועלי בסלע: (ב) רש"י ד"ה ישבע בעה"ב שבועת היסת. נ"ב [חסר] ההתחלה ונראה זה הלשון חנוני והפירות בידו ולא הלך עדיין לביתו והחנוני שואל ממנו אותו דינר יש להחמיר כנדון זה שלא לפטרו בלא שבועה והתוס' לקמן בדף מח ע"א בד"ה ישבע בעה"ב פי' דכך אחר ע"ש: (ג) ד"ה כשם וכו' במסכת כתובות בפוגמת כתובתה מוציאה שטר:

גליון הש"ס

מתני' ארשב"ג אם יש עדים. עיין ברא"ש פ"א דב"מ סוף סימן ג: רש"י ד"ה ישבע בעה"ב (וכו') שבועת היסת. עיין לקמן דף מח ע"ב ברש"י ד"ה הא שאר:

רבינו חננאל

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין כו'. מנא לן שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם. מי שעליו לשלם לו השבועה: ואלו נשבעין ונוטלין. השכיר. אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה זו מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום כדי חייו דשכיר ומשום דבעל הבית טרוד בפועליו ושוכח: ואמרינן וליתן ליה בלא שבועה. ופרקינן שבועה זו כדי להפיס דעתו של בעל הבית: וליתן ליה בערים. טריחא ליה מלתא: וליתן ליה מעיקרא שניהן רוצין בהקפה. בעל הבית שמא אין בידו מעות מצויות וא"ת ליתן לו שכרו מקודם נמנע ואינו שוכר. והשכיר שלא יוציאנו מעיקרא ויהיה עליו

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ב מהלכות טוען הלכה ד סמג עשין צה טוש"ע חו"מ סימן צב סעיף ז:

ז ב מיי' פט"ו מהלכות מלוה הלכה ה סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סימן צא סעיף א:

ח ג ד ה ו מיי' פ"ב מהל' מכירה הלכה ח ט סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן צא סעיף ט:

ט ז מיי' פט"ז מהלכות אישות הלכה יד ופי"ד מהל' מלוה הלכה א' סמג עשין מח וסימן צה טוש"ע אה"ע סי' צו סעיף ז וטוש"ע חו"מ סימן פד סעיף א:

י ח מיי' פי"ד מהל' מלוה הלכה א ופט"ז מהלכות אישות הלכה טו סמג שם טור שו"ע אה"ע שם סעיף ח וטוש"ע חו"מ שם סעיף ה:

יא ט מיי' בהל' מלוה שם ובהלכות אישות שם הלכה כ סמג שם טור שו"ע אה"ע שם סעיף ט וטור שו"ע חו"מ סימן קיד סעיף ד:

יב י מיי' בהל' מלוה שם ובהל' אישות שם הלכה יט סמג שם טור שו"ע אה"ע שם סעיף א וטור שו"ע חו"מ סימן קח סעיף יז:

יג כ מיי' בהל' מלוה שם ובהל' אישות שם הלכה טו סמג שם טור שו"ע אה"ע שם סעיף י וטוש"ע חו"מ סימן קו סעיף א:

יד ל מ מיי' פי"ז מהל' מלוה הלכה א ב סמג עשין צג לה טור שו"ע חו"מ סימן קח סעיף ה:

טו נ מיי' פ"ט מהלכות שותפין הלכה א סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן צג סעיף א [וברב אלפס עוד בכתובות פ"ט דף קיא:]:

טז ס ע מיי' שם הלכה ז סמג שם טור שו"ע שם סעיף ו:

יז פ מיי' פ"ט מהלכות שמיטין הלכה [ט] ז סמג עשין קמט טוש"ע חו"מ סימן סז סעיף ו:

מוסף רש"י

ויטול (ב"ק צו:). **ואלו נשבעין ונוטלין.** שתיקנו חכמים לישבע וליטול (כתובות פז:). **ושכנגדו חשוד על השבועה.** מי שהיה לו חבירו חייב שבועה והוא חשוד על השבועה, שנמצא שקרן בשבועתו, שכנגדו נשבע ונוטל (ב"ק קה:). **וחנוני על פנקסו.** שכותב בו הקפותיו. כך וכך פלוני לתת לפועלים ונתתי להם והם אומרים לא נטלנו, שניהם נשבעין ונוטלין הימנו (כתובות פז:). **והוא אומר לא נטלתי.** והעדים ראו שילא והכלים תחת כנפי טליתו ולא ידעו מה (שם). **לא שיאמר לו כתוב על פנקסי כו'.** אלא כגון שיש רגלים לדבר, שבעל הבית מודה שאמר לו תן כו' (לקמן מז:). **תן לבני סאתים חטין.** ועלי לשלם (ב"מ ב:). **תן לפועלי בסלע מעות.** שאני חייב בשכרם ועלי ליתן סלע (שם). **הוא אומר נתתי כו'.** ושניהם תובעים את בעל הבית (שם). **הוא נשבע ונוטל כו'.** שניהם נשבעים ונוטלים מבעל הבית (שם) דאמר ליה (חנוני) פועלים לא מהימנו לי בשבועה את אמנתייהו, דלא אמרת לי נסהדי הב להו וכן פועלים אמרי ליה לא מהימן לן חנוני בשבועה (לקמן מז:). **כיצד אלו ואלו כו'.** אלו ואלו באים לב"ד על מנת לישבע אחד מהם לשוא, אלא שניהם נוטלין בלא שבועה (ב"מ ב:). **הפוגמת כתובתה.** כדמפרש ואזיל במתניתין גופה (כתובות פז. ושם: הפוגמת כתובתה כיצד, היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה). **מנכסים משועבדים כו' לא תפרע אלא בשבועה.** משום דאי הוה גבי מן הלוה גופיה והוה טעין לוה אשתבע לי דלא פרעתיך, אמרינן בשבועות (מא.) דמשבעינן ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל ויקנה שטרא, אבל כשבא לקוחות אנן טענינן דלמא אי הוה גבית מן הלוה הוה טעין לך אישתבע לי דלא פרעתיך ובעית אישתבועי, השתא אנן טענינן, דפתח פיך לאלם הוא, ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו כולהו משום האי טעמא (כתובות פז.). **וכן היתומים.** מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה, ומהו שבועתן שבועה שלא פקדנו אבא. בשעת מיתה, ושלא אמר לנו קודם לכן ושלא מצינו שובר בין שטרותיו של אבא על שטר זה שיהא פרוע (ב"ח ב:). **ואלו נשבעין שלא בטענה.** משמע שאין אדם תובעו כלום, בגמ' פריך אטו כשופטני עסקינן (לקמן מח.). **השותפין והאריסין.** בגמ' מפרש מאי שנא הני (שם). **והאפוטרופין.** שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן, אבל בנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין בהניזקין (שם). **והאשה הנושאת כו'.** שהושיבה בעלה חנונית או שמינה אפוטרופוס לעסוק בנכסיו (שם). **ובן הבית.** אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהם (שם). **חלקו השותפין כו'.** ולא השביעו בשעת חלוקה (שם). **נתגלגל לו שבועה.** עליהן אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו (שם). **והשביעית משמטת את השבועה.** לאו אהך שבועה דשותפות קאי דאין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה, אלא מלוה ושבועתה (שם). **הלכות גדולות שנו כאן.** כלומר שמנו חכמים בנשבעין ונוטלין דשכיר ונגזל ונחבל וחנוני על פנקסו (ב"מ קיב:). **הני הלכתא נינהו.** בתמיה, וכי הלכות למשה מסיני הם והלא אינם אלא תקנות חכמים כדמפרש (שם). **תקנות קבועות.** ראוי לעשותן קבע לעקור עליהם דבר מן התורה, דמדאורייתא מי שיש עליו לשלם הוא נשבע, דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם, והכא שקלוה לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר (שם). **ונפקע.** יפסיד שכרו, כי היכי דליגריה. שלא ימנעו מלשוכרו שיאמרו חשוד הוא לתבוע שכרו משקבלו (שם). **על כורחיה אגר.** כשהוא צריך לפועלין על כרחו שוכרם (שם). **טרוד בפועליו.** וסבר שנתן לו ולא נתן (שם) וכסבור שנתן לזה כשנתן לחבירו (שם קג.). **וליתב ליה בעדים.** ויתן לו בלא שבועה, לתקנו להן לכל שוכרי פועלין שיתנו שכרם בעדים ואם יאמרו פרעתיו שלא בעדים יתן בלא שבועה (שם). **טריחא ליה מילתא.** לחזור בתר עדים כל היום (שם). **וליתב ליה מעיקרא.** לתקון לבעל הבית דיהיב אגריה לצפרא תקמי עבידתייהו דאי אתי שכיר לא מהימן (שם). **שניהם רוצים בהקפה.** בעל הבית פעמים שאין לו ופועל שמא יפסיד ממנו (שם).